

Національний
банк України

Ризики небанківських фінансових установ в сфері ПВК/ФТ

Ігор Береза

Департамент фінансового моніторингу
Національний банк України

м. Київ, червень 2019

Ризик-орієнтований підхід у міжнародних документах

Стандарти FATF

Рекомендації BCBS

4-а AML-Директива ЄС

Ефективна імплементація рекомендацій
Групи з розробки фінансових заходів
боротьби з відмиванням грошей (FATF)

запобігання та
протидія легалізації
(відмиванню)
доходів, одержаних
злочинним шляхом,
та фінансуванню
тероризму

Ризик-орієнтований підхід в сфері AML/CFT

- ✓ ризик-орієнтований підхід повинен бути основним підґрунтям для ефективної імплементації всіх рекомендацій FATF
- ✓ в цілях боротьби з ВК/ФТ застосування ризик-орієнтованого підходу передбачає, що країни, компетентні органи та зобов'язані суб'єкти повинні ідентифікувати, оцінити та зрозуміти ризики, на які вони наражаються, та вжити заходів, відповідних цим ризикам, для їх ефективного зниження
(1 Рекомендація FATF)
- ✓ недостатність або відсутність належного управління ризиками ВК/ФТ наражає банки на серйозні ризики, особливо репутаційні, операційні, комплаєнсу та концентраційні ризики. Всі ці ризики взаємопов'язані. Будь-який з ризиків може призвести до значних фінансових витрат банку
(Рекомендації Базельського комітету щодо управління ризиками ВК/ФТ)
- ✓ зобов'язані суб'єкти реалізують політику, здійснюють контроль і мають процедури для мінімізації та ефективного управління ризиками ВК/ФТ, які повинні бути пропорційними характеру діяльності і розміру зобов'язаної особи
(4-а AML-Директива ЄС)
- ✓ забезпечувати у своїй діяльності управління ризиками та розробляти критерії ризиків (створення та забезпечення функціонування системи управління ризиками з метою їх зменшення)
(Закон України ПВК/ФТ)

Основні національні ризики України, зафіксовані експертами MONEYVAL:

- КОРУПЦІЯ
- НЕЗАКОННА ЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ (*фіктивне підпр-во, ухилення від сплати податків, шахрайство тощо*)
- ТІНЬОВА ЕКОНОМІКА
- ЗРОСТАННЯ ОРГАНІЗОВАНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ
- ДІЯЛЬНІСТЬ КОНВЕРТАЦІЙНИХ ЦЕНТРІВ
- ВИСОКИЙ ОБІГ ГОТІВКИ
- РИЗИК ФІНАНСУВАННЯ ТЕРОРИЗМУ
- НЕПРИБУТКОВІ ОРГАНІЗАЦІЇ, *які можуть використовуватися для передачі коштів терористам та терористичним організаціям*

Ключові результати оцінки, зафіксовані експертами MONEYVAL у Звіті

Безпосередній результат 3 (висновки).

Для секторів, за які на даний момент відповідає Нацкомфінпослуг, і щодо яких НБУ та НКЦПФР візьмуть невдовзі на себе відповідальність щодо здійснення нагляду, політики повинні забезпечити, щоб існуючі правові недоліки, від яких потерпає Нацкомфінпослуг, не переносились на НБУ та НКЦПФР;

Безпосередній результат 3. п.477

НБУ отримує менше інформації від візного та невізного нагляду та зовнішніх джерел щодо послуг з переказу коштів та валютних цінностей і має менш розвинену думку щодо ризиків кожного суб'єкта та сектору надання послуг з переказу коштів та валютних цінностей. НБУ розглядає ці фінансові установи, як такі, що мають посилений профіль ризику корупції. Що стосується відправників грошових переказів, НБУ вбачає ризик дроблення операцій на менші як особливий ризик.

Безпосередній результат 4. п.400

Крім того, дуже мало СПФМ-небанківських установ були в змозі пояснити, які специфічні ризики сектору стоять перед їх сектором, крім більш загальних загроз, з якими стикається Україна в цілому.

Безпосередній результат 4. п.399

Більшість СПФМ поза банківським сектором були добре обізнані у зазначених питаннях, які становили вищий ризик, мали змогу продемонструвати розуміння їх правових зобов'язань та пояснили, які клієнти становлять собою підвищений ризик ВК/ФТ. Однак, у ході зустрічі, більшість із зазначених установ, зокрема менші установи не були в змозі пояснити, чому такі особи становили підвищений ризик.

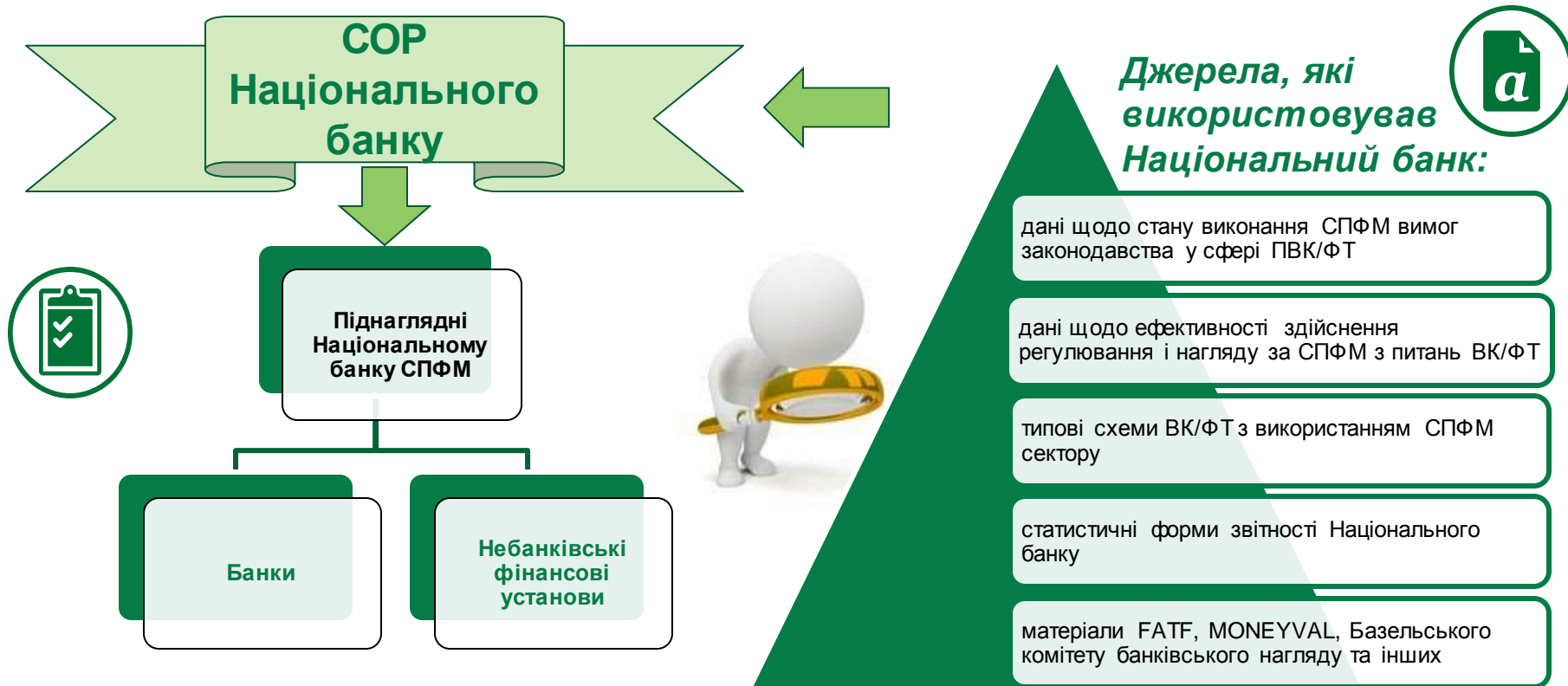
Безпосередній результат 4. п.411

Банківський сектор демонструє більш детальне розуміння ризиків, визначених у Законі про ПВК/ФТ. Таким чином, загалом банки застосовують більш комплексні заходи контролю, які будучи різними для кожного банку, краще забезпечують виявлення та контроль відповідних загроз. Небанківські СПФМ продемонстрували вужче коло заходів, які застосовуються ними для мінімізації виявлених ризиків.

Безпосередній результат 3. Ключові висновки

НБУ застосовує ряд заходів впливу до банків, включно з відкликанням ліцензій. Також НБУ застосовує ряд суворих заходів впливу (заборон) до фізичних осіб, проте не застосовує штрафів. Поза банківським сектором розмір штрафів є занадто низьким.

СОР Національного банку

Результати Секторальної оцінки ризиків фінансового сектору (частина Національної оцінки ризиків)

Зони найменшого ризику

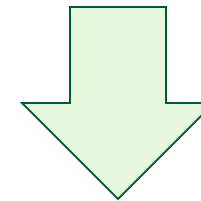
- ❑ Органи державної влади України
- ❑ Міжнародні установи чи організації
- ❑ Установи, органи, офіси або агентства ЄС
- ❑ Дипломатичні представництва іноземних держав
- ❑ Публічні юридичні особи (їх дочірні компанії), акції яких перебувають у лістингу на міжнародно визнаних біржах
- ❑ Особи, які мають рахунки для отримання ЗП, стипендій, інших соціальних виплат
- ❑ ОСББ
- ❑ Платники комунальних послуг та підприємства ЖКГ, провайдери доступу в Інтернет та до послуг телебачення

Спрощені заходи ідентифікації, верифікації та вивчення

- ❑ Сприятиме отриманню доступу пересічних громадян до послуг СПФМ
- ❑ Спростить діяльність низькоризикових категорій клієнтів СПФМ
- ❑ Дасть змогу вивільнити ресурси СПФМ для зосередження уваги на зонах найбільшого ризику

Зони мінімального ризику

- ❑ Компанії, що здійснюють звичні (зрозумілі) операції, платять податки
- ❑ Пересічні громадяни, що здійснюють операції на незначні суми
- ❑ Клієнти, до яких відсутні підозри ВК/ФТ

Мінімальні вимоги до ідентифікації, верифікації та вивчення

Результати СОР Національного банку (2)

Зони найбільшого ризику

Категорії клієнтів:

- Публічні діячі та їх пов'язані особи
- Громадські об'єднання
- Неприбуткові (релігійні, благодійні) організації
- Політичні партії
- Громадські об'єднання
- Підозри щодо фіктивної діяльності, статусу «компанії-оболонки» з метою здійснення ВК/ФТ

Зони неприйнятно високого ризику

- Учасники операції – терористи
- Учасники операції – особи із санкційних списків ООН
- Компанії щодо яких є підстави вважати, що вони здійснюють фіктивне підприємництво або є компаніями оболонками з метою здійснення ВК/ФТ

Запровадження посиленних заходів ідентифікації, верифікації і вивчення з боку СПФМ

Блокування активів, відмова від встановлення (підтримання) ділових відносин

Результати оцінки ризиків ВК/ФТ послуг переказу коштів НФУ

№	Види послуг НФУ	Оцінка ризику* використання для ВК	Оцінка ризику* використання для ФТ
1	2	3	4
1	Валютообмінні операції	3	3
2	Внутрішньодержавні перекази	7	8
3	Транскордонні перекази, отримані в Україні	5	7
4	Транскордонні перекази, відправлені з України	5	7

<i>* Рівень ризику</i>		
Низький (1-3 бали)	Середній (4-6 балів)	Високий (7-9 балів)

Результати проведеної оцінки рівня ризику ВК/ФТ банківського сектору

	ВК <i>високий</i>	ФТ <i>високий</i>
ЙМОВІРНІСТЬ використання банків для ВК/ФТ	<ul style="list-style-type: none"> ☐ операції з високоліквідними активами ☐ транскордонних характер операцій ☐ онлайн доступ до послуг ☐ миттєвість проведення операцій ☐ можливість анонімного використання продуктів 	<ul style="list-style-type: none"> ☐ проведення бойових дії на Сході України; ☐ політична нестабільність; ☐ високий рівень обігу та використання готівки; ☐ значний рівень корупції
РІВЕНЬ НАСЛІДКІВ	<p><i>високий</i></p> <p>фінансові операції, що містять ознаки ВК:</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ з використанням ☐ номінальних кінцевих бенефіціарних власників (контролерів); ☐ з уникненням оподаткування 	<p><i>високий</i></p> <p>наслідки використання банків в схемах ФТ можуть виникати на всіх рівнях</p>
ПОМ'ЯКШУВАЛЬНІ ЗАХОДИ	<ul style="list-style-type: none"> ☐ належне виконання НБУ функцій СДФМ ☐ заходи НБУ щодо удосконалення РОП під час нагляду ☐ оновлення методик проведення перевірок НБУ з урахуванням міжнародних стандартів 	

6

Завдяки наявності ефективних пом'якшувальних заходів, у тому числі належної регуляторної та наглядової діяльності НБУ, рівень чистого ризику банківського сектору оцінений як

«**СЕРЕДНІЙ**» щодо ВК і «**НИЗЬКИЙ**» щодо ФТ

3

рівень чистого ризику

Результати проведеної оцінки рівня ризику ВК/ФТ щодо переказу коштів НФУ

	ВК <i>високий</i>	ФТ <i>високий</i>
ЙМОВІРНІСТЬ використання НФУ для ВК/ФТ	<ul style="list-style-type: none"> ☐ швидкість і простота переказу коштів ☐ широке географічне охоплення ☐ онлайн доступ до послуг ☐ використання дистанційних каналів доступу 	<ul style="list-style-type: none"> ☐ проведення бойових дій на Сході України; ☐ політична нестабільність; ☐ високий рівень обігу та використання готівки; ☐ значний рівень корупції
РІВЕНЬ НАСЛІДКІВ	<p><i>високий</i></p> <p>використовуються різні техніки, що мають такі ознаки:</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ дроблення платежів ☐ використання третіх осіб ☐ невідповідність суті діяльності клієнта і платежів, які проводяться по його рахунку 	<p><i>високий</i></p> <p>операції здійснюються у незначних сумах, замасковані під звичайні перекази, такі як «допомога родичам», «пожертвування на лікування» тощо</p>
ПОМ'ЯКШУВАЛЬНІ ЗАХОДИ	<ul style="list-style-type: none"> ☐ законодавче обмеженням максимального рівня штрафів ☐ низький рівень кваліфікації працівників НФУ та автоматизації процесів управління ризиками ВК/ФТ ☐ здійснення регулювання і нагляду НФУ з питань ПФК/ФТ з боку двох державних регуляторів 	

9

У зв'язку з відсутністю ефективних пом'якшувальних заходів, у тому числі, через наявну проблематику у законодавстві щодо регулювання НФУ з питань ПБК/ФТ, рівень чистого ризику переказу коштів НФУ щодо ВК оцінений як **«ВИСОКИЙ»**, щодо ФТ як **«СЕРЕДНІЙ»**

6

рівень чистого ризику